

Życie codzienne w niepewnych czasach.

Dom i jego mieszkańcy w Egipcie Trzeciego Okresu Przejściowego po upadku imperium

1. Cel projektu

Głównym celem projektu jest rekonstrukcja domów i życia ich mieszkańców w Egipcie Trzeciego Okresu Przejściowego. Tematyka ta jest stosunkowo dobrze zbadana dla wcześniejszych okresów dziejów Egiptu, natomiast bardzo niewiele wiadomo o codziennym życiu Egipcjan po upadku imperium, jakie Egipt stworzył w Nowym Państwie (16-12 wiek p.n.e.). Trzeci Okres Przejściowy (12-7 wiek p.n.e.) to czasy politycznie niezwykle burzliwe. Jednym z głównych celów projektu jest badanie jak ten nowy, niepewny świat wpływał na codzienne życie przeciętnego Egipcjanina. Podstawowym materiałem źródłowym będą domy z Tell el-Retaba, dużego stanowiska archeologicznego położonego w pñ.-wsch. Egipcie. Dodatkowo uwzględnione zostaną domy z innych egipskich stanowisk osadniczych z tego okresu. Planowane badania można podzielić na dwie główne kategorie: badania domów, jako konstrukcji na których formę wpływały różne uwarunkowania, oraz badania gospodarstw domowych – czyli próba rekonstrukcji tego, co w domach się działo.

Badania domów prowadzone będą w kilku etapach. Pierwszym krokiem będzie teoretyczna rekonstrukcja domów na podstawie źródeł archeologicznych i ikonograficznych. Dzięki przedstawieniom domów w sztuce możliwe będzie odtworzenie tych ich części, które nie miały szansy się zachować, czyli dachów i okien. Następnym ważnym punktem badań będzie próba odpowiedzi na podstawowe pytanie: dlaczego domy Egipcjan miały taką, a nie inną formę? Jak wiemy z badań nad budownictwem z różnych części świata, jest wiele czynników wpływających na kształt domu. Nie są to tylko kwestie związane z dostosowaniem formy domu do klimatu, w którym się znajdują. Na kształt domu mają przede wszystkim wpływ różne czynniki kulturowe i społeczne. Identyfikacja tych czynników w domach starożytnych Egipcjan będzie ważnym celem projektu. Dla ustalenia powiązań między domami a ludźmi, którzy w nich żyli, przeprowadzona zostanie analiza czynników, które wpływały na zmysły mieszkańców. Podstawowa analiza termiki budynku oraz położenie palenisk pozwoli określić, które pomieszczenia były cieplejsze albo chłodniejsze. Rekonstrukcja formy domu umożliwi określenie miejsc najlepiej oświetlonych. Analizy przestrzeni pomogą wskazać, które miejsca w domu mogły być przestrzenią bardziej prywatną, a w których przyjmowano gości.

Drugim głównym obszarem badawczym będą różne aspekty życia mieszkańców. Na podstawie różnorodnych źródeł możliwe będzie pokazanie jak mogła wyglądać struktura społeczna rodziny. Jakiego rodzaju zmiany w niej zachodziły i jakie były ich przyczyny. Ważnym celem będzie rekonstrukcja szeroko rozumianej ekonomii całego gospodarstwa domowego. Ważne będzie ustalenie sposobów pozyskiwania i przetwarzania żywności, produkcji narzędzi oraz diety. Badania te uzupełnią analizy praktyk religijnych odbywających się na terenie domostwa.

2. Badania

Planowane są badania o charakterze interdyscyplinarnym. Dotyczy to samych wykopalisk na stanowisku Tell el-Retaba, jak i głównych obszarów badawczych. Realizacja celów będzie możliwa dzięki analizie architektonicznej domów z wykorzystaniem źródeł ikonograficznych, analizom w ramach tzw. archeologii zmysłów, studiom nad przestrzenią (metody wywodzące się z architektury oraz psychologii społecznej), analizie przestrzennej zabytków ruchomych, badaniom archeobotanicznym, archeozoologicznym, ceramologicznym i petrograficznym.

3. Powody podjęcia tematyki

Szeroko rozumiana archeologia osadnicza była przez lata marginalną dziedziną w ramach badań nad cywilizacją starożytnego Egiptu. Prowadzone od kilkudziesięciu lat badania na różnych stanowiskach wciąż nie doprowadziły do nadrobienia zaległości na tym polu względem archeologii innych obszarów świata starożytnego. Dlatego podjęty temat badawczy będzie istotnym wkładem w rozwój wiedzy o codziennym życiu starożytnych Egipcjan. Niektóre obszary badań (tzw. archeologia zmysłów, analizy przestrzeni) prowadzonych w ramach projektu będą miały charakter nowatorski. Warto dodać, że Tell el-Retaba jest najlepiej do tej pory przebadanym egipskim stanowiskiem osadniczym datowanym na Trzeci Okres Przejściowy. Dalsze badania bez wątpienia rzucają nowe światło na tę jedną z najmniej poznanych epok w historii Egiptu.